

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Theodōritu Episkopu Kyru Kai Eyagriu Scholastiku
Ekklesiastikē Istorìa, Eklogai Apo Tōn Istorion
Philostorgiu Kai Theodōru**

Theodoretus <Cyrrhensis>

Mogvntiae, 1679

XXI. De templis Idolorum ubique subversis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14162

vero hæc idcirco commemoravi, A tum quod iniquum ducerem, laudatissimi monachi fiduciam silentio premi: tum ut legis illius, quæ magni Ambrosii hortatu lata est, utilitatem ostenderem.

CAP. XXI.

De templis idolorum ubique subversis.

Post hæc fidelissimus Imperator, adversus Gentilium superstitionem studium suum convertit, legesque scripsit, quibus idolorum fana destrui jubebat. Nam Constantinus quidem Magnus, omni laude dignissimus, qui primus pietate Imperium ornavit, cum orbem terrarum adhuc infanientem erga simulachrorum cultum videret, ne demonibus sacrificaretur omnino interdixerat. Eorum tamen templa nequaquam destruxerat, sed ocludi tantum præceperat. Ejus quoque filii paternis insulterunt vestigiis. At Julianus impietatem renovavit, & vetusti erroris flammam suscitavit. Postea Jovianus Imperium adeptus, simulachrorum cultum denuò prohibuit. Valentinianus deinde major, iisdem usus legibus Europam gubernavit. Valens vero, aliis quidem omnibus permisit colere ut vellent, iisque quos colerent, observantiam exhibere. Solis iis, qui Apostolicam doctrinam tuebantur, bellum inferre nunquam destitit. Itaque quamdiu ille Imperium tenuit, & in aris incendebantur thura: & libamenta ac sacrificia simulachris suis offerebant Pagani, & publicas epulas in foro celebrabant. Et Bacchi sacris initiati, cum caprinis pellibus cursitabant, canes discerpentes, furentesque & bacchantes, & alia peragentes, quibus magistrum ipsorum festus dies indicatur. Quæ omnia cum fieri reperisset fidelissimus Imperator Theodosius, funditus sustulit, & perpetua oblivione textit. Primus ergo inter alios Episcopus Marcellus, vir undequaque præstantissimus, legis illius præsidio munitus, urbis quam regendam susceperat, fana destruxit fiducia magis in Deum quam hominum opera ad eam rem usus. Quod quidem cum memoria dignissimum sit, hoc loco narraturus sum. Jam è vivis excesserat Joannes Apamensium Episcopus, cuius antea mentionem feci. Ejus autem loco ordinatus fuerat Marcellus, vir plane divinus, & juxta præceptum Apostoli, spiritu fervens. Venerat

θών. ἐγὼ ἴταῦτα διεξήλθον, καὶ ἔπειτα θύματα
μονάζοντος τῷ παρρησίαν ἔχ' ἠγασάμην
δικαίον ᾧ δ' ἀδυναμία λήθη, καὶ τὸν νόμον οὐκ
δεικνύς ὄνησιφόρον, ὃν ὁ μέγας ἀμβροσίος
γραφήναι παρήνευσεν.

Κεφ. κα΄.

Πεὶ τ' αὐτῶν ἡ καὶ αὐτῶν εἰδωλῶν τῶν

Ὁ Δε πιστάσι βασιλεύς, καὶ τῶν
νικησίων πλάνης μετέδωκε τῷ παρρησίαν
ἐνόμους ἔγραψε τὰ τῶν εἰδωλῶν τελευτήν καὶ
καταλύσθαι κελεύων. κωνσταντῖνον μὲν ἔδωκε
Β γας, ὁ πάσης ἀξιώτατος διφρημίας, πρῶτος
δυσσεβείᾳ τῷ βασιλείᾳ κοσμήσας, καὶ τῷ
οἰκὸν μέννετι μεμνητῶν ὄρων, τὸ μὲν τοῖς δαί-
μοσι θύειν παντάπασιν ἀπηγόρευσε· τὰς
τέτωννας δ' κατέλυσε, ἀλλ' ἀδάτης ἐπι-
προσέταξε. Ἐμύτοι δ' οἱ τότε παῖδες τῶν
παρρησίων ἠκολούθησαν ἰσχυρῶς. ἰωάννης δ' αὖ-
νευσάσθαι τῷ ἀσέβειαν, ἔτ' παλαιὰς δε-
πάτης ἐξήψατο τῷ φλόγα. ἰωάννης δ' ἐπὶ
βασιλείᾳ καταλαβὼν, πάλιν τῷ τῶν εἰδω-
λῶν ὀκάλυψε θεραπείαν καὶ ἐαλεινισμῶν·
ὁ μέγας τοῖς δὲ κεκημένον νόμοις ἰδὼν τῶν
C δεινῶν. ὃ ἄλλης, πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις ἐπι-
προσέταξε θρησκείαν ἢ βέλωνος καὶ θρησκείας
να θεραπείαν μόνους ἢ πολεμῶν διελέγει τῶν
τῶν ἀποστολικῶν ὑπερμαχῶν δογματικῶν
πάντα γενὴ τὸν τ' ἐκείνης βασιλείας χρόνος, ἔ-
δ' ἰσχυρῶς ἠπείλετο πύξ καὶ σπονδὰς καὶ θυσίας
τοῖς εἰδωλοῖς προσέφερον, καὶ τῶν δημο-
νίας καὶ τῷ ἀγορῶν ἐπέλεγε καὶ οἱ τῶν δεινῶν
σε τὰ ὄρα τελεσθῆναι, μὲν τῶν αἰγῶν ἐπι-
προσέταξε, τὰς κύνων διασπῶντες, καὶ μεμνητῶν
καὶ βακχύνων, καὶ τὰ ἄλλα δρώντες, ἀπὸ
τῆς διδασκαλίας πανήθειαν δηλοῖ. ταῦτα πα-
D τα θεοδόσιος δεινῶν ὁ πιστάσι βασιλεύς
προσέταξε τὰ ἀνεσπαρῆ καὶ λήθη παρέδωκε
πρῶτον μὲν τοῖς ἄλλοις χειρῶν, μαρ-
κελλῶν ὁ πάντα ἀείρεται, ὅπλω τῶ νόμου χρο-
σάμην, τῆς ἐγκεχειρισμῶν πόλεως
τελευτή κατέλυσε, τῇ πρὸς τὸν θεὸν παρρη-
σία μάλλον ἢ τῇ πολυχειρίᾳ χροσάμην
ἐγὼ καὶ τῆτο διηγήσομαι μνημῆς ὃν ἀξιώ-
τατον. ἐτελεσθητὴ μὲν ἰωάννης ὁ τῆς ἀ-
παμείων ἐπίσκοπος, ἔ καὶ πρὸς τὸν ἐ-
μνήσθαι. ἐκεχειροσθένος δὲ ἀντ' ἐκείνης
μαρκελλῶν ὁ θεῖος, ζῶν τῶ πνεύματι
κατὰ τῷ τῆ ἀποστολικῆς νομοθεσίαν. ἀφικεῖται

θεῖσθην ἀπάμειαν τῆς εἰσῆς ὕπαρχος, δύο
 χιλιάρχους σὺν τοῖς ὑπηκόοις λαβὼν. καὶ τὸ μὲν
 πλῆθος διὰ τὸ τῶν στρατιωτῶν ἡσύχαζε θεός.
 τὸ δὲ τῆς εἰσῆς μέγιστον ὄν, καὶ πολλῶν
 κόσμῳ πεποικιλμένον, καταλῶσαι μὲν ἐπει-
 ρεθῆναι ἐργασίῃ ἢ ἀμα καὶ ἐρέμειον τὴν οἰκο-
 δομίαν ἰδὼν, ἀδύνατον ἀνθρώποις ὑπέλαβε
 διαλῶσαι τῶν λίθων τὴν ἀρμονίαν. μέγιστοί
 τε γὰρ ἦσαν καὶ ἀλλήλοις ἀγὰν συνηρμοσμέ-
 νοι, καὶ μέντοι καὶ σιδήρω καὶ μολιβδῶ περὶ
 δεδεμένοι. ταύτην τὴν ὑπάρχει τὴν δεξι-
 ῶν ὁ θεὸς μαρκελλῶ ἰδὼν, ἐκείνον μὲν
 εἰς τὰς ἀλλὰς περὶ ὑπέλαβε πύλας αὐτὸς
 ἢ τὸν θεὸν ἠντιβόλῃ πύργῳ δέναι τὴν λύσθαι ἦκεν
 ἐν περὶ αὐτομάτῳ ἔωθεν, ἕτε οἰκοδόμῳ, ἕτε
 λιθοδόμῳ, ἕτε ἄλλην πᾶσα ἰσχυρῶ
 τέχνην, ἀλλὰ λίθους φέρειν ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ
 ξύλα εἰσισμένῳ. οὕτως περὶ ἐλθὼν, ὑπέχετο
 ῥᾶστα τὸν νεὼν καταλύσειν. δυοῖν δὲ τεχνιτῶν
 ἀπήτη μισθόν. ἐπεὶ δὲ ἢ τῆτον ὑπέχετο δώ-
 σαι ὁ θεὸς δαχτυλίον, τῶν δὲ τι ὁ ἀνὴρ
 ἐκείνῳ ἐμνησανόσατο. σοὶν ἐκ τῶν τετάρ-
 των πλευρῶν ὁ νεὼς εἶχεν, ἐφ' ὕψους κείμε-
 νῳ, αὐτῶ συνηρμοσμένῳ. οἱ δὲ κίονες μέγ-
 ιστοι τε ἦσαν καὶ ἰσομέγεθι τὰ νεὼν ἕκαστος ἢ ὁ
 κύκλῳ, ἐκκαίδεκα πηγίων ἦν. ἢ δὲ λίθους
 φύσις, σφαιροειδῆς τις ἦν, καὶ ἐρᾶδιως τοῖς
 τῶν λιθοδόμων ὀργάνοις ὑπέκειντο. τῶν ἐ-
 καστον ἐκκύκλω ὀλοεῦσαν ἐκείνῳ καὶ ξύλοις
 ἐλαείοις ὑπερείδων τὰ ὑπερκεῖμενα, ἐφ' ἑ-
 τερον αὐτῶν μετέβαινον. ἕτε δὲ τῆς τῶν κίωνων
 ὀρυξίας, τὴν φλόγα τοῖς ξύλοις προσήνεγκεν.
 ἀλλ' οὐκ εἶα καὶ φύσιν ὑπὸ δὲ πυρὸς τὰ ξύλα
 διαπαντᾶσαι, δαίμων περὶ φανόμενῳ μέ-
 λους καὶ κωλύων τῆς φλογὸς τὴν ἐνέργειαν.
 ἐπεὶ δὲ ἢ πολλὰκις τῆτο δρασάντες ἀνόνητον
 εἰρῶν τὴν μηχανὴν, ἐμνήσαντο τὸ τὰ ποιμένι
 μὲν μετὰ βίβλιν καθεύδοντι. ὁ δὲ παρὰ τὴν
 εἰς τὸν θεῖον δρασμῶν νεὼν, καὶ εἰς ἀγῶν ὕδωρ
 κομιδῆναι προσάξας, ἔθηκε μὲν τὸ ὑ-
 δωρ ὑπὸ τὸ θεῖον θυσιαστήριον. αὐτὸς
 δὲ εἰς τὸ ἕδαφῶν τὸ μέτωπον θεῖς, τὸν
 Φιλάνθρωπον ἠντιβόλῃ δεωσότην, μὴ
 ἐπὶ πλείστον ἐπιδᾶναι τῆ τυροσίδι τῆ
 δαίμωνῳ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀδένειαν τὴν
 ἐκείνῳ γυνάσκαι καὶ τὴν οἰκίαν διώα-
 μιν ἐπιδείξαι, ἵνα μὴ προσφάσις ἐντεθεῖν
 τοῖς ἀπίστοις μείζονος χυθῆται βλάβης. ταῦτα

A autem Apamiam Cynegius Praefectus
 pratorio Orientis, duos secum Tribu-
 nos habens, cum militibus, qui illis
 parebant. Ac populus quidem, metu
 militum se continuit. Praefectus igitur
 templum Jovis, quod amplissimum
 erat & variis ornamentis decoratum,
 destruere aggressus est. Sed cum o-
 peris structuram admodum firmam ac
 solidam esse deprehendisset, nulla vi
 humana dissolvi posse lapidum com-
 pagem judicavit. Erant enim vastissi-
 mi lapides, & inter se aptissime jun-
 cti; ferroque insuper ac plumbo vin-
 cti. Hanc Praefecti trepidationem
 cum vidisset divinus Marcellus, cum
 quidem ad alias urbes interim misit;
 ipse vero Deum precatus est, ut quo-
 modo destruendum esset aedificium
 indicaret. Mane igitur quidam ad
 eum ultro accessit, qui neque structor
 erat, neque lapicida, neque ullam a-
 liam artem callebat; sed lapides tan-
 tum & ligna humeris bajulare consue-
 verat. Hic Marcellum adiens, levi
 negotio destructurum se templum spo-
 ndit. Duorum tantum opificum
 mercedem postulavit. Quam cum
 sanctissimus Pontifex se daturum pro-
 misisset, hujusmodi quiddam vir ille
 molitus est. Templum in vertice
 positum, porticum ex quatuor lateri-
 bus ipsi coherentem habebat. Colu-
 mnae vero maximae erant, templique
 altitudinem aequabant. Singularum
 ambitus sexdecim erat cubitorum.
 Lapidis vero natura erat firmissima, &
 quae lapicidarum instrumentis haud
 facile cederet. Harum igitur singu-
 las cum in orbem suffodisset, & sup-
 positis oleaginis lignis eas suffulisset,
 ab una ad aliam transibat. Hac ratio-
 ne cum tres jam columnas suffodisset,
 ignem lignis subjecit. Sed Dæmon
 quidam atrii coloris apparens, & flam-
 mae vim cohibens, materiam ab igne,
 sicut natura fert, consumi non sine-
 bat. Cum igitur id saepius moliti, in-
 utilem esse conatum suum perspice-
 rent, Episcopo post meridiem dormi-
 enti eam rem indicarunt. Is confe-
 stim ad Ecclesiam progressus, aquam
 in vasculo afferi iussit. Et aquam
 quidem sub altari posuit: ipse vero
 frontem solo affixam habens, cle-
 mentem Dominum orabat, ne Dæ-
 monis tyrannidem ulterius pateretur;
 sed tum imbecillitatem illius osten-
 deret, tum potentiam suam decla-
 raret, ne forte incredulis, graviotis
 damni occasio ex eo nasceretur. Hac

& hujusmodi alia cum dixisset, crucis- que signo aquam signasset, Equitio cui- dam diacono, qui fide ac zelo munitus erat, præcepit ut aquam acciperet, & oculis ad locum properans, eam cum fide spargeret, ignemque admoveret. Quo ita facto, Dæmon aquæ vim non ferens aufugit. Ignis vero aquâ ipsi contrariâ, non secus atque oleo excita- tus, & materiam apprehendit, & mo- mento temporis eam consumpsit. Ita columnæ combustis, quibus suffulcie- bantur, lignis, & cœruerunt ipsæ, & duodecim alias eadem ruinâ secum traxerunt. Sed & templi latus quod columnis cohærebat, illarum vi simul tractum concidit. Ex quo ingens secutus fragor, cum universam urbem pervassisset, cunctos ad rei spectaculum excitavit, qui cum ad verlarum quoque dæmonis fugam didicissent, hymnos in supremi omnium moderatoris laudem canere cœperunt. Reliqua quoque delubra eodem modo destruxit divinus ille Antistes. De quo cum multa quoque alia plane admiranda mihi suppetant ad narrandum: nam & ad invictissimos Martyres scribere, & ab iisdem litteras accipere consueve- rat; tandemque ipse martyrii coro- nam adeptus est: ea nunc referre su- perfedeo, ne sermonem longius tra- hens, hujus operis lectores tædio af- ficiam. Ad alia igitur narranda trans- grediar.

CAP. XXII.

De Theophilo Alexandria Episcopo, & de his, que in everfione idolorum illic ge- stasunt.

A Thanasio illi celeberrimo, in Episcopatu successit admirandus Petrus: Petro Timotheus: Timotheo verò Theophilus, vir singulari pru- dentia ac fortitudine animi præditus. Hic Alexandrinorum urbem simula- chrorum fraude liberavit. Non enim solum delubra idolorum funditus evertit, verum etiam præstigiis sacerdotum, qui multitudinem decipiebant, iis qui decepti fuerant, spectandas proposuit. Statuas enim ex ære & ligno intus cavas fabrican- tes, earumque dorfa parietibus ap- plicantes, meatus quosdam relin- quebant. Deinde per adyta sube- untes, & in statuarum penetralia in- trogressi, per has imperabant quid quid vellent. Hac fraude decepti, qui audiebant, iussa exequabantur. Sapientissimus igitur Præful cum simu-

A είπων ἑόσα τέτοις παρρόμοια, καὶ ἑπιθεύ-
σαιρε τὸν τύπον τῶ ὕδαλι, ἐκνύτιον πνα διακ-
νίας ἠξιωμένον, πίσφι καὶ ζήλω πεφραγμένον
λαβέν τὸ ὕδωρ ἐκέλευσε, καὶ διὰ τὰ χεῖρας δει-
μαίν, καὶ μὴ πῖσι εως διαρράνα, καὶ τὴν ὄρα-
γα πωρε σενεγκέν. ἔτω τέτα γηρομένη, ἀπὶ
δραμῶν ὁ δαίμων οὐκ ἐνεγκων τὴν τῶ ὕδα-
λι πωρε σολῶν. τὸ ἦ πῦρ, ὡς ἐλαίω τῶ
ὑπάλω χηροσάμνον ὕδαλι, ἐπελάβετο τῶ
ξύλων καὶ ταῦτα ἐν ἀκαρεὶ καὶ ἠνάλωτα
οὐ ἦ κίονες, φρεῖ δὲ ἔξερει δὸν ἠηρομένη α-
B τῶ τε καὶ ἴπετον, καὶ ἄλλες εἰλκυσαν δυνά-
δεκα. καὶ πένεω ἦ τὸ τοῖς κίοσι σιωημῶνα
καὶ ἠνέχθη πωδρον, ὑπὸ τῆς ἐκένω βίαι
σωελκυσέν. ὁ ἦ κλύπῳ εἰς ἅπαν τὸ ἀ-
διαδραμῶν, πολὺς γδ ἦν, πάντοε εἰς ζῆ-
σσηγήρεν. ἐπὶ δὲ ἦ καὶ τῶ ἀνιπαλιε δαίμο-
ν ἔμαθον τὴν φυγῶν, εἰς ὑμνωδίαν ἔξερ-
τῶν ὄλων τὴν γλῶσσαν ἐκίνησαν. ἔτω καὶ
ταῖλα τεμένη καὶ ἴλυσεν ὁ θεὸς ἐκένῳ
χειρός. πολλὰ ἦ καὶ ἄλλα πῶε τῶ δὲ
ἀνδρός καὶ λίαν ἀξία γασα διηγήματα ἔχῳ
καὶ γδ τοῖς κηφόροε ἐπέσελλε μάρτυρε καὶ
C ἀνιγράφων ἐτύχανε, καὶ τέλῳ καὶ ἀπὶ
τὸν τῶν μαρτύρων ἀνεδήσατο σέφανοι ἀπὶ
δύο ματαῦτα ἠν ἴσορεν, ἵνα μὴ λίαν μακ-
ρων ἀποκησῶ τερε ἐν ἰδοξομένεε τῆ συγγρα-
ῖ φ' ἑτέρεον τῶν διήγησιν τερε ἴομαι.

Κεφ. κβ΄.

Πεὶ διοφίλι ἐπίσκοπον ἀλεξανδρείας, καὶ τῶ ἀπὶ καθάρ-
σε ἦ εἰδῶλων ἀνιθε γηρομένων.

A Θανάσιον ἐκένον τὸν πολυθεύλιον
θαυμασῶν διεδέξατο πέτερον τῶ
πέτερον τιμόθεον πμόθεον δὲ θεόφιλον
ἀνὴρ πικνός τε ἴως φρενας, καὶ ἀνδρεῖον
φρονημα' ὅστι τὴν ἀλεξάνδρε πόλιν τῶ
δωλικῆς ἠλδιθέρωσε πλάνης. ἔ γδ μόνον ἐκ
βάθρων ἀνέσασα τε τῶν εἰδῶλων τεμένη
ἀλλα καὶ τῶν ἔξερπαλιῶν ἱερέων τῶ
ἐξερπαλημένοιε ὑπέδειξε μηχανήματα. ταῦτα
γδ ἐκ χαλκῶ καὶ τῶ ἐν ξύλων κενά ἐκδῶνα
καλασποδῶ ζῶνες ἔσασα, καὶ τοῖς τοίχοε τῶ
τέτων πωρε σαρμόζῶνες ἰῶτα, πορεε τῶ
ἀφανεῖε ἐν τοῖς τοίχοε ἠφίεσαν. ἐπα δὲ
τῶν ἀδύτων ἀνιόντεε, καὶ εἰσῶ τῶν ζῶνατε γη-
νόμοι, ἀπὶ ἐβέλοντο διὰ τέτων ἐκένω
φανακίζομοι δὲ οὐ ἐπαίοντεε, ἔδραμ τῶ
κελευόμοι. ταῦτα ὁ σφῶτα ἠηρομένη